

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Efficiency of Professional Training Experience in Political Science, Department of
Political Science, Faculty of Political Science and Law, Burapha University

รัช ขันธประสิทธิ์ (Touch Khanthaprasit)

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ., ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

General Administration Officer., Faculty of Political Science and Law Burapha University

E-mail: touchk@buu.ac.th

Received: 1 October 2024

Revised: 23 December 2024

Accepted: 24 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 118 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นิสิตคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ที่ฝึกงานในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน คณาจารย์นิเทศ จำนวน 5 คน และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยงาน รวมจำนวน 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี สัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในลำดับแรก ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาได้แก่ ด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 4.00$) ด้านทักษะ ($\bar{X} = 3.98$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า 1) ระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสั้นเกินไป 2) ระยะเวลาการประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตฝึกประสบการณ์วิชาชีพน้อยควรให้นิสิตเตรียมติดต่อตั้งแต่ปี 4 เทอม 1 3) ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายในช่วงฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่ตรงกับหลักสูตรที่เรียน ส่วนใหญ่เป็นงานสารบรรณ แต่ทำให้เข้าใจระบบงานสารบรรณของหน่วยงานราชการระดับหนึ่ง

สำหรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์ ได้แก่ 1) ควรมีการแนะแนวการฝึกงานและแนวปฏิบัติ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 2) ควรมีการแนะแนวการเลือกสถานที่ฝึกงานให้แก่นิสิต ตั้งแต่ปีที่ 3 เทอม 2 3) ควรมีหลักสูตรการพัฒนาบุคลิกภาพ และภาวะความเป็นผู้นำ 4) ควรแนะแนวการฝึกงานโดยเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, ภาควิชารัฐศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) study the efficiency of professional internship, 2) study the problems and obstacles in professional internship, and 3) propose guidelines for improving the efficiency of professional internship. The research used a mixed methods consisting of 1) quantitative research; The sample consisted of 118 employees in the organizations where students underwent professional internship and data were collected using a questionnaire developed by the researcher. Data were analyzed using means and standard deviations. 2) qualitative research; key informants included 5 students from the Faculty of Political Science and Law who interned in government agencies, 5 supervising lecturers, and employees in 6 organizations where students underwent professional internship. Data were collected using in-depth interviews and analyzed using content analysis.

The research results found that overall, the efficiency of the internship in 4 areas was at a high level ($\bar{X} = 4.02$). When considering each area, it was found that personal characteristics were ranked first ($\bar{X} = 4.26$), followed by ethics ($\bar{X} = 4.00$), skills ($\bar{X} = 3.98$), and knowledge ($\bar{X} = 3.84$), respectively. The results of the study of problems and obstacles in the internship found that 1) The internship period was too short. 2) The period for coordinating with agencies to request permission for the internship was short; students should prepare to contact them from year 4, semester 1. 3) The nature of the work assigned during the internship period did not match the curriculum. Most of it was clerical work, but it provided some understanding of the clerical systems of government agencies. The guidelines for developing the efficiency of the internship performance are: 1) There should be internship guidance and practices from year 2, semester 2. 2) There should be guidance on selecting an internship location for students from year 3, semester 2. 3) There should be a curriculum for developing personality. and leadership 4) Internship guidance should be provided by officials from each type of training source.

Keywords: Efficiency, Professional Training, Department of Political Science

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพาในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ Field Experience in Political Science ได้มีลักษณะคำอธิบายรายวิชาคือ การเตรียมพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งในด้านปัญญา แรงจูงใจ จิตสำนึก สาธารณะ ความรอบรู้ คุณธรรม และทักษะปฏิบัติ ในการทำงานเกี่ยวกับกิจสาธารณะ โดยอาศัยกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และการทดลองปฏิบัติการโครงการเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ

ในปี พ.ศ. 2564 มีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนก่อนจะสำเร็จการศึกษา จำนวน 323 คน และภาพรวมทั้งคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ อีกกว่า 1,000 คน ถึงแม้ว่าคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์พยายามจัดหน่วยงานชั่วคราวเพื่อบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความคล่องตัว รวมทั้งมีระเบียบและวิธีการให้ง่ายต่อการปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่ในปีที่ผ่านมา ก็ยังประสบปัญหาการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแบบไม่เป็นระบบ การสื่อสารระหว่างสถานประกอบการและมหาวิทยาลัย มักมีความซับซ้อน นิสิตฝึกงานไม่ตรงกับความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเท่าที่ควรและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสถานที่ฝึกงานระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนความรู้พื้นฐานที่จะเข้ารับการฝึกประสบการณ์ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิภาพรรณ เจนสันติกุล (2564) เรื่อง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์: สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า หัวหน้าหน่วยงานหรือพี่เลี้ยงให้ความเห็นว่าปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบงานสารบรรณและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word และ Microsoft Excel นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาวิจัย อยู่ในระดับน้อย นักศึกษามีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับน้อย

จากที่กล่าวมาแล้ว จะแสดงให้เห็นได้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความสำคัญอย่างยิ่งขาดต่อนิสิต การกำหนดรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความชัดเจน ตลอดจนการพัฒนา ระบบและรูปแบบการฝึกงานให้สะดวกต่อการเข้าถึงของนิสิต จะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสามารถลดสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาประสิทธิภาพ การปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ความหมายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี (2561) ได้กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนวิชาชีพวิชาการสาขาต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีลักษณะงานตรงตามสาขาวิชาชีพที่นักศึกษา เลือกเรียน เพื่อให้นักศึกษาจะได้พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไปในสภาวะแวดล้อมที่เป็นจริง ทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

สุรเชษฐ์ จันทรงาม และกฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย (2560) ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง การฝึกงานหรือกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ เพื่อให้นักศึกษาได้ความรู้ทักษะ และเจตคติ ที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความ ต้องการของสถานประกอบการ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สิลปชัย พูลคล้าย (2562) ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน กระบวนการเพิ่มทักษะวิชาชีพและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ช่วยให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เกิดทักษะ และความสนใจในการทำงานที่ดีสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ยัง สร้างความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

ศุภฤกษ์ คำแปล (2560) กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นหัวใจของการผลิตบัณฑิต เพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นคนที่มีความรู้ต่อวิชาชีพและมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่พอใจแก่หน่วยงาน การฝึกปฏิบัติต่าง ๆ จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จริงควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจากสถาบันทุก ๆ ขั้นตอนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงเป็นหัวใจของกระบวนการผลิตบัณฑิต

เอนก ประดิษฐารมณ (2560) ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน หมายถึง ประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาจะได้รับจากสถานประกอบการ เป็นกระบวนการเพิ่มทักษะวิชาชีพ เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ก่อนที่นักศึกษาจะออกไปประกอบอาชีพในการปฏิบัติงานจริง การฝึกงานช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่เรียนในสถานศึกษามาปรับประยุกต์ใช้ในงานที่ปฏิบัติจริง จนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง

จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน หมายถึงกระบวนการที่นิสิต นักศึกษา ซึ่งได้รับการศึกษาจากคณะตลอดหลักสูตรจนถึง ภาคเรียนสุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษา นำความรู้ ทักษะ ที่ได้รับการศึกษา ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง ตามหลักสูตรที่ศึกษา ในสถานประกอบการ เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ตรง และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต โดยมีระบบระเบียบที่ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สุรเชษฐ์ จันทร์งาม (2562) ความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือการฝึกงานนั้น โดยทั่วไปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นสาขาวิชาชีพใดก็ตามกระบวนการจัดการศึกษา จะต้องสามารถสร้างคุณลักษณะระหว่างด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติและด้านคุณธรรม การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงมีความสำคัญต่อการบูรณาการด้านต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวและมีความประสานกลมกลืนเสริมสร้างคุณลักษณะของผลผลิตทางการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อมุ่งหวังการผลิตกำลังคน (Manpower) และพัฒนามนุษย์ (Manhood) ในระดับวิชาชีพชั้นสูง (Professional) หรือระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (Semi-professional) วัตถุประสงค์ของการฝึกงานมีดังนี้ศิลปชัย พูลคล้าย (2562)

1. เพื่อให้ได้เรียนรู้เพิ่มทักษะ ประสบการณ์การทำงาน การบริหาร การจัดการพัฒนาวิชาชีพ
2. เพื่อให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงาน และสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ เกิดแรงจูงใจ ในการประกอบอาชีพต่อไป เมื่อสำเร็จการศึกษา
5. เพื่อรับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำงาน เพื่อนำความรู้ที่ได้และนำไปเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต
6. เพื่อให้ทราบถึงระบบการทำงานขององค์กร
7. เพื่อเป็นการฝึกความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

หลักการของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำงานและการพัฒนางานในสาขานั้น ๆ และกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลัก หรืองานรองที่ตนสนใจในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ได้

2. การจัดการ เน้นการจัดการอย่างมีระบบและอาศัยกระบวนการที่ต่อเนื่อง เน้นทฤษฎีประสานปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง เน้นการฝึกจากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด

3. การพัฒนาความสัมพันธ์ เน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากร องค์การระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก ที่เอื้อต่อการได้รับความร่วมมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนการมีงานทำของนักศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษาสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานเป็นหมู่คณะ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามุ่งให้นักศึกษาได้ฝึกงานในลักษณะงานที่ตรงตามสาขา วิชาชีพที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่

4. กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นตอนหรือกระบวนการของการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการฝึก (Pre-Training) ขั้นตอนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (On the Job Training) ขั้นหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Post-Training)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สมมติฐานหรือแนวคิดพื้นฐานบางประการของการจัดประสบการณ์วิชาชีพว่าควรตั้งอยู่บนรากฐาน 3 ประการ คือ

1. การทดสอบทฤษฎีในสภาพการณ์จริง ประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งโดยมีการประสานกันระหว่างทฤษฎีกับสภาพการณ์จริง และนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้นานและช่วยให้แต่ละคนมีสมรรถภาพสูงขึ้น

2. การสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นไปตามความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคนในด้านความต้องการ ความสนใจและความสามารถโดยกำหนดสมรรถภาพขั้นต่ำสุดและเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงสมรรถภาพเหล่านั้นได้ในเวลาที่เหมาะสมและตามความต้องการของแต่ละคน

3. การพัฒนาตนเอง เมื่อนิสิต นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองเขาเหล่านั้นจะเริ่มคิดถึงตนเองในด้านที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในสังคม ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแนวทางของตนเองก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพนั้น ๆ

จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน หมายถึงกระบวนการที่นิสิต นักศึกษา ซึ่งได้รับการศึกษาจากคณะตลอดหลักสูตรจนถึง ภาคเรียนสุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษานำความรู้ ทักษะ ที่ได้รับจากการศึกษา ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง ตามหลักสูตรที่ศึกษา ในสถาน

รัช ชันธประสิทธิ์

ประกอบการ เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ตรง และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต โดยมีระบบระเบียบที่ประสานความร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) กล่าวคือ เป็นการผสมผสานวิธีคิดและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) (Creswell, 2013) มีสาระสำคัญดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่รับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 168 คน กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่รับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 118 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (Research Instrument) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นโดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ แนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของไลเคิร์ต (Likert's Scale) 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คือ การให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1) ผศ.ดร.สกลฤดี อีสริยานนท์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2) ผศ.ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน รองคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3) ดร.ญารศ อัครพัฒนานุกุล ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

1.3.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่จะใช้ในงานวิจัย ทดลองใช้กับประชากรที่ทำการวิจัยก่อน (Pre-test) จำนวน 30 ชุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .82

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสถิติที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เป็นสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 16 คน ดังนี้

(1) นิสิตคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่ฝึกงานในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน และหน่วยงานภาคเอกชนและอื่น ๆ จำนวน 5 คน

(2) คณาจารย์ที่รับผิดชอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตภายในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ จำนวน 5 คน

(3) ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยงาน

2.2 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษาทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Data) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต เช่น ผลการประเมินของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

(2) การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการวิจัย

รัช ชันธประสิทธิ์

2.3 การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูล เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการ HU 094/2566 เมื่อวันที่ 6 เดือนพฤศจิกายน 2566

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านความรู้

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านความรู้	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
1.1 ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับสาขาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.39	0.72	มาก	5
1.2 การรู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.56	0.68	มากที่สุด	4
1.3 ความตั้งใจและขวนขวายในการหาและรับความรู้จากสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.75	0.48	มากที่สุด	1
1.4 ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและมีคุณภาพ	4.63	0.57	มากที่สุด	3
1.5 สามารถเรียนรู้ หรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	4.68	0.54	มากที่สุด	2
รวม	4.60	0.49	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความตั้งใจและขวนขวายในการหาและรับความรู้จากสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากที่สุด รองลงมาได้แก่สามารถเรียนรู้ หรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและมีคุณภาพ การรู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และความรู้ความสามารถเกี่ยวกับสาขาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะ

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะ	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
2.1 สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติงาน	4.57	0.68	มากที่สุด	2
2.2 สามารถวางแผนและจัดระบบในการทำงาน	4.58	0.62	มากที่สุด	1
2.3 สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม	4.55	0.64	มากที่สุด	3
2.4 สามารถคิดวิเคราะห์สาเหตุในกรณีที่มีปัญหา	4.48	0.70	มาก	4
2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.57	0.66	มากที่สุด	2
รวม	4.55	0.56	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถวางแผนและจัดระบบในการทำงาน รองลงมาได้แก่ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติงานและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถคิดวิเคราะห์สาเหตุในกรณีที่มีปัญหา ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านจริยธรรม

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้าน จริยธรรม	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
3.1 การตรงต่อเวลาในการทำงาน	4.75	0.557	มากที่สุด	3
3.2 การปฏิบัติตามระเบียบและเคารพกฎข้อบังคับ ขององค์กรและสังคม	4.87	0.404	มากที่สุด	2
3.3 ปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.88	0.361	มากที่สุด	1
3.4 ซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน	4.88	0.361	มากที่สุด	1
3.5 เชื้อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของ ผู้บังคับบัญชา	4.87	0.433	มากที่สุด	2
รวม	4.85	0.368	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพและซื่อสัตย์สุจริตในการทำงานมากที่สุด

รัช ชันธประสิทธิ์

ที่สุด รองลงมาได้แก่การปฏิบัติตามระเบียบและเคารพ กฎข้อบังคับขององค์กรและสังคมและเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้บังคับบัญชา และการตรงต่อเวลาในการทำงาน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านลักษณะบุคคล

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้าน ลักษณะบุคคล	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
4.1 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.81	0.452	มากที่สุด	2
4.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.85	0.396	มากที่สุด	1
4.3 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน	4.85	0.396	มากที่สุด	1
4.4 มีภาวะเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	4.58	0.520	มากที่สุด	4
4.5 สามารถวางตัวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม	4.67	0.499	มากที่สุด	3
รวม	4.75	0.375	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านลักษณะบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถวางตัวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม และมีภาวะเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
ด้านความรู้	4.60	0.49	มากที่สุด	3
ด้านทักษะ	4.55	0.56	มากที่สุด	4
ด้านจริยธรรม	4.85	0.36	มากที่สุด	1
ด้านลักษณะบุคคล	4.75	0.37	มากที่สุด	2
รวม	4.69	0.39	มากที่สุด	

จากตาราง 22 พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) รองลงมาได้แก่ ด้านลักษณะบุคคล ($\bar{X} = 4.75$) ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.60$) และ ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.55$) ตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นปัญหาอุปสรรคการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

- 1) ระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสั้นเกินไป ควรเพิ่มระยะเวลาฝึกนานขึ้น เพื่อเรียนรู้การทำงานเสมือนจริง ทั้งในหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน
- 2) ระยะเวลาการประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตฝึกประสบการณ์วิชาชีพน้อยควรให้นิสิตเตรียมติดต่อตั้งแต่ปี 4 เทอม 1
- 3) ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายในช่วงฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่ตรงกับหลักสูตรที่เรียนส่วนใหญ่เป็นงานสารบรรณ แต่ทำให้เข้าใจระบบงานสารบรรณของหน่วยงานราชการระดับหนึ่ง

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์

จากการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน โดยสามารถระบุเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการแนะนำการฝึกงานและแนวปฏิบัติ การเติบโต สายงานของแต่ละเอกในภาควิชารัฐศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 โดยอาจารย์ประจำเอกและรุ่นพี่โดยตรง หรือเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึก แต่ละประเภท
- 2) ควรมีการแนะนำการเลือกสถานที่ฝึกงานให้แก่นิสิตตั้งแต่ปีที่ 3 เทอม 2 และให้เริ่มให้ติดต่อแหล่งฝึกงานตั้งแต่นั้น ๆ
- 3) ควรมีหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร และภาวะความเป็นผู้นำ
- 4) ควรแนะนำการฝึกงานโดยเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท พร้อมพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็น เช่น ระบบงานสารบรรณ หนังสือราชการ ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่านิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เลือกฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นหน่วยงานราชการ รองลงมาคือ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ โดยนิสิตติดต่อประสานงานสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยตนเอง นิสิตมีความคิดเห็นต่อ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบปัญหาในการหาสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ไกล ปัญหาในขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ เสียค่าใช้จ่ายสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภกิจ วิทยาศิลป์ (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาระบบและวิธีการจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่เข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยการติดต่อเอง ทราบหน้าที่ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตอนไปรายงานตัวยังสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีค่าใช้จ่ายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนใหญ่อยู่ที่ มากกว่า 5,000 บาท หน่วยงานที่นักศึกษาชอบฝึกงานมากที่สุด คือ หน่วยงานราชการ นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การฝึกประสบการณ์วิชาชีพตรงกับสาขาที่ตนเองเรียนมา แต่การศึกษานี้ มีการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะเฉพาะสาขา ภาษา คอมพิวเตอร์ รวมไปถึงการอบรมบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการทำงาน และการจัดปฐมนิเทศแก่นักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และมีอาจารย์เป็นผู้พิจารณาอนุมัติสถานที่ฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา จึงทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องกับการเรียนตามสาขาวิชาและนักศึกษามีโอกาสได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่แตกต่างกับการวิจัยในนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิหารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาความคิดเห็นต่อที่มีต่อการฝึกงานในระดับน้อยที่สุดคือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบการฝึกงานดูแลอย่างใกล้ชิด และงานที่ได้รับมอบหมายตรงกับสาขาวิชาที่เรียน จึงเสนอแนะเห็นควรพัฒนากลยุทธ์ด้าน การแนะแนวการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและแนวปฏิบัติการเติบโตสายงานของแต่ละเอกในภาควิหารัฐศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 และแนะแนวการฝึกงานโดยเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท พร้อมพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็น เช่น ระบบงาน สารบรรณ หนังสือราชการ ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของอรุณรัตน์ คล้ายพงษ์ (2551) ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการรับนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามแนวคิดของสถานประกอบการ ซึ่งสามารถสนับสนุนข้อเสนอแนะต่อการศึกษาครั้งนี้คือ มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าควรให้นักศึกษามาติดต่อขอฝึกฯ กับหน่วยงานด้วยตนเองดีที่สุด คณะฯ ควรมีการส่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกของนักศึกษา แก่หน่วยงานระยะเวลาการฝึกฯ ของนักศึกษาที่เหมาะสม คือ 3 เดือน ควรมีอาจารย์นิเทศก์ไปดูแลนักศึกษาอย่างน้อย 3 ครั้ง ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างคณะฯ กับหน่วยงาน หรือผู้ควบคุมการฝึกฯ อาทิ การวางแผนการฝึกหรือแก้ไขปัญหาร่วมกันฯ ควรมีการฝึกอบรมที่จำเป็นก่อนส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ทักษะคอมพิวเตอร์ พฤติกรรมกริยา มารยาท บุคลิกภาพ ทักษะการใช้วัสดุอุปกรณ์ สำนักงาน ความเชี่ยวชาญในศาสตร์เฉพาะสาขาที่เรียน และทักษะด้านภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้บริหารหรือผู้แทนหน่วยงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน ควรมีการวางแผนรูปแบบการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพ (Orientation) ระหว่างมหาวิทยาลัยและแหล่งฝึกงานร่วมกัน ก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้ทราบเป้าหมายหรือทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาที่สอดคล้องกัน และควรมีการพัฒนาความรับผิดชอบ ความตั้งใจในการเรียนรู้เพิ่มเติมนำความสามารถด้านเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์มาปรับใช้ในการฝึกงาน พัฒนากิริยามารยาทในสังคม ความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน เช่นเดียวกับการศึกษาของ นกน้อย สุทธิสนธิ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาระบบและวิธีการจัดการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะทั่วไปแก่ทางมหาวิทยาลัย คือ การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา ก่อนส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะหรือสาขาวิชาควรเตรียมความพร้อมให้นักศึกษา และการจัดการแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรจัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีความเหมาะสมและเชื่อถือได้ และสามารถให้ความรู้กับนักศึกษาได้ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ควรพัฒนากลยุทธ์เพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือข้อมูลเชิงคุณภาพจากนิสิต อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารหรือตัวแทนหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

1. อาจารย์ประจำหลักสูตรควรมีการวางแผนรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Orientation) ระหว่างหลักสูตรและแหล่งฝึกงานร่วมกัน ก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้ทราบเป้าหมายหรือทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาที่สอดคล้องกัน
2. อาจารย์ประจำหลักสูตรควรมีการแนะแนวการฝึกงานและแนวปฏิบัติการเติบโตสายงานของแต่ละเอกในภาควิชารัฐศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 โดยอาจารย์ประจำเอกและรุ่นพี่โดยตรง หรือเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท พร้อมพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็น เช่น ระบบงานสารบรรณ หนังสือราชการ ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. หลักสูตรฯ ควรเพิ่มระยะการฝึกงานขึ้น เพื่อเรียนรู้การทำงานเสมือนจริง ทั้งในหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน
4. หลักสูตรควรประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตฝึกประสบการณ์ให้นิสิตเตรียมติดต่อตั้งแต่ปี 4 เทอม 1
5. หลักสูตรควรจัดโครงการพัฒนาบุคลิกภาพ และภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีให้แก่นิสิตอย่างเพียงพอก่อนเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ของนิสิตภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตในภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ข้อค้นพบสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในอนาคต ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมี 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล โดย "ด้านจริยธรรม" ได้รับคะแนนสูงสุด สะท้อนถึงความสำคัญของการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพแก่นิสิต นอกจากนี้ ด้าน "ลักษณะบุคคล" เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก็มีผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในที่ทำงาน

2. ปัญหาและอุปสรรค พบว่าระยะเวลาฝึกงานสั้นเกินไป และการประสานงานระหว่างนิสิตกับสถานประกอบการยังไม่เพียงพอ งานที่ได้รับมอบหมายส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะงานเอกสารซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ส่งผลให้โอกาสพัฒนาทักษะเชิงลึกในสายงานจริงมีจำกัด

3. แนวทางการพัฒนาควรเริ่มให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ฝึกงานตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 และเพิ่มระยะเวลาฝึกงานให้ยาวขึ้น ควรมีหลักสูตรพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การใช้โปรแกรมสำนักงาน และการบริหารจัดการอาจารย์ควรร่วมมือกับสถานประกอบการในการกำหนดเป้าหมายการฝึกงาน และมีการติดตามดูแลนิสิตอย่างใกล้ชิด

4. ข้อเสนอเพื่ออนาคตการปรับปรุงโครงสร้างการฝึกงานในรูปแบบที่มีระบบ เช่น การจัดทำคู่มือการฝึกงาน การอบรมบุคลิกภาพ และการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ จะช่วยให้นิสิตพร้อมก้าวสู่การทำงานในตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ

ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ไม่เพียงช่วยให้นิสิตเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับสายงานเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างคุณลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญในโลกการทำงาน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

นกน้อย สุทธิพันธ์. (2550). การศึกษาระบบและการจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2564). การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์: สภาพปัญหา และ
แนวทางการพัฒนานักศึกษา ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสารสหวิทยาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 123-134.

ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี. (2561). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ กลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิลป์ชัย พูลคล้าย. (2562). การพัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนวัตกรรมการและเทคโนโลย
การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา. ปรัชญาคุณภิวัตน์, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภกิจ วิทยาศิลป์. (2550). การศึกษาระบบและวิธีบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ศุภฤกษ์ คำแปล. (2560). การพัฒนาระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏ
นครราชสีมา. นครราชสีมา: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

อรุณรัตน์ คล้ายพงษ์. (2551). ปัญหาและอุปสรรคในการรับนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม เข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามแนวความคิดของสถานประกอบการ .
กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สุรเชษฐ์ จันทรงาม และกฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย. (2560). การวางแผนทรัพยากรองค์กรบนคลาวด์
เทคโนโลยีสำหรับศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารการอาชีวและ
เทคนิคศึกษา, 7(14). 18-26.

เอนก ประดิษฐ์ารมณ. (2560). การศึกษาความต้องการฝึกงานของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนกลาง.

ภาษาอังกฤษ

Creswell, J. W., (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (2
nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.